

baráti cselekedeteknek élt. Két talált gyermeket nevelt, akik nem követték az ő aszkéta életmódját, ezért visszavonult Ottershawba és gazdaságát emberbaráti elvei alapján vezette. ○ *The Dying Negro* ('A haldokló néger', 1773) c. költeményével először adott hangot a rab-szolgaság-ellenes nézeteknek. Fő műve a két ellentétes neveltetésű és alkattú fiút szembeállító háromkötetes, humortalan pedagógiai irányregény a *The History of Sandford and Merton* (1783–1789; Szilvágyi J., Szándford és Merti'n története, 1843). ○ *Irod.*: J. Blackman: *A Memoir of Day* (1862).

Day Lewis, Cecyl: → *Lewis, Cecyl Day*

Dzai Osamu: *Dzai Osamu* (írói név); *Tsushima Shūji* (családi név); (Kanagi, Aomori prefektúra, 1909. jún. 19. — ?, 1948. jún. 13.): japán író. Jómódú nagybirtokos családból származott, Tökyóban angol irodalmat hallgatott. Átrnemetileg bekapcsolódott a kommunista mozgalomba, de individualizmusa miatt csakhamar szakított vele. Zaklatott élete súlyosan megviselte idegrendszerét: negyedik öngyilkossága tett pontot életművére. Kimagasló alkotása *Viyon no suma* ('Villon felesége', 1947; angolul: D. Keene, *Villon's Wife*, 1955) c. elbeszélése. Legjelentősebb műve, *Shayō* ('A hanyatló nap', 1947; németül: O. Benl, *Die sinkende Sonne*, 1958) c. regénye az elszegényedett arisztokrácia háború alatti magatartásának művészi realizmusú leírása. ○ Gyűjt. kiad.: *Zenshū* ('Összes művei', 1955).

D'Azeglio [dácéljo], Massimo; *Mas-simo Taparelli*, *Marchese di Azeglio* (teljes név); (Torino, 1798. okt. 24. — Firenze, 1866. jan. 15.): olasz író, publicista, államférfi. Mint ifjú piemontei főnemes, rövid katonáskodás után festészetre adta magát s nyolc évig Rómában dolgozott. Milánóban A. Manzoni baráti körébe került, s egyik leányát, Giuliát feleségül vette. Íróként és politikusként — liberális és antiklerikális, noha monarchista szellemben — az olasz egység és függetlenség ügyét szolgálta. Részt vett az 1848-as hadjáratban, majd az 1849. márc. 23-i novarai katasztrófa után ő lett II. Viktor Emánuel első miniszterelnöke és külügyminisztere, utóda 1852-ben Cavour. 1859-ben a római tartomány királyi biztosa, 1860-ban a felszabadult Milánó kormányzója volt. A hatvanas években hirdetett politikáját — kivált *Garibaldival* szemben s a nápolyi és római kérdésben — A. Gramsci erős kritika alá vetette. ○ Két nagy hazafias,

a fényes múltat idéző történelmi regénye — *Ettore Fieramosca* (1833) és *Niccolò de'Lapi* (1841: Sallay G., részlet, *Világ-irodalmi Antológia*, 4. köt., 1956) — roppant hatást keltett a nemzet haladó erőinek mozgósításában és az olasz nemzeti öntudat kialakításában. Gyűjtő hatású volt röpirat-publicisztikája; hátrahagyott emlékiratai *I miei ricordi* ('Emlékeim', 1867) c. jelentek meg. ○ Gyűjt. kiad.: *Scritti politici e letterari* ('Politikai és irodalmi írások', 1874); *Scritti e discorsi politici* ('Politikai iratok és beszédek', 1931–1938). ○ *Irod.*: C. Invernizzi: *Massimo d'Azeglio* (1935); P. E. Santangelo: *Massimo d'Azeglio politico e moralista* (1937). *Rónai Mihály András*

Dé, Bisnu (1909–): bengáli költő. Arisztokrata családból származott, imagista költőként indult, majd a szocializmus híve és a haladó irodalmi irányzat képviselője lett. ○ Főbb verseskötetei: *Csórábái* ('Homok', 1937); *Szandvipercsar* ('Szandvipi ugar', 1947).

deákirodalom: a régebbi irodalomban az az ágazat, melyet főleg világi értelmiségiek hoztak létre és olvastak. E társadalmi réteg a középkor második felében alakult ki, s irodalma is ettől kezdve tekinthető külön irányzatnak az egyházi és a lovagi mellett. Nyugat-Európában a világi értelmiség elsősorban a polgárságból alakult, s irodalmi tevékenysége is ezzel az osztállyal kapcsolatos; Kelet-Európában és Mo.-on a literátusok általában a nemességből kerültek ki, s a deákirodalom is jórészt nemesi színezetű. ○ A deákirodalom sok szállal kapcsolódik az egyházihoz, mert képviselői egyházi iskolákban sajátították el műveltségük alaprétegét, nagy felületen érintkezik azonban a népi, iratlan irodalommal is. Történetét a magyar irodalomban a 15. sz. végétől a 18. sz. végéig dolgozták ki, de még jó félszázadon át, *Csokonai Vitéz Mihályon* és az ún. kollégiumi költészetten át egészen a népiességig követhető nyomon, amikor a deák-műveltségű réteg (kisnemesek, uradalmi tisztek, tanítók, kántorok) fontos szerepet játszott a népköltészetnek a *magas irodalom* felé való közvetítésében. ○ (→ még *diákirodalom*) ○ *Irod.*: A magyar irodalom története (1–2. köt., 1964); Bán I.—Julow V.: *Debreceni diákirodalom* a felvilágosodás korában (1964).

Tarnai Andor

deákos költészet: 1. a régebbi irodalomtörténeti felfogás szerint a németes és a franciás mellett a 18–19. sz. fordulójának harmadik fő irodalmi irányzata,

DEAL

melynek képviselői a görög és római irodalom klasszikusainak utánzásával kívánták a verselést és az irodalmi nyelvet megújítani. A deákos költészet fő alakjai a magyar irodalomban (Baróti Szabó D., Révai M., Rájnai J., Virág B.) katolikus szerzetesek, de akadnak közöttük protestáns tanárok és papok is, ami arra mutat, hogy az irányzatban főképpen az iskolai latin poézis elmagyarosodásának megnyilvánulását kell látnunk.

○ 2. Az újabb irodalomtörténetírás a 18. sz. és a *felvilágosodás* stílusát az egymás mellett élő különböző *klasszicizmusok*ban látja. Ezek egyik válfaja a deákos klasszicizmus, amely a *humanizmus*ig nyúlik vissza és az iskolai oktatásban élt tovább a 18. sz. végéig. A költészet taníthatóságának racionalista elvére épül, felfogása szerint verset és prózát az antik szerzők utánzásával (→ *imitáció*) kell írni. A vele egykorú más klasszicista irányoktól (felvilágosodott klasszicizmus, neoklasszicizmus) főleg abban különbözik, hogy nem szakít az ókorból átörökített retorikai-poétikai szabályrendszerrel és tekintélyekkel. (→ még *diákirodalom*) ○ *Irod.*: Császár E.: A deákos iskola (ItK, 1904); Deákos költők (1914); Szauder J.: Az estve és az álom (1970). *Tarnai Andor*

Deal [díl], Borden; Lee Borden (álnév); (Pontotoc, Miss., 1922. okt. 12. —): amerikai (USA) író. C. G. Jung eszméit fejlesztette tovább, amennyiben a „kollektív tudatalatti” eszméje helyett azt állította, hogy minden ember magában foglalja a teljes világegyetemet. Guggenheim-ösztöndíjjal írta nagy sikert aratott *Dunbar's Cove* ('Dunbar szoros', reg., 1957; film: Wild River, 'Vad folyó', USA, 1950) c. művét, amelyben az embert hősi magatartásában igyekezett megrajzolni. ○ Alnévén füzetes kalandregényeket írt. ○ Főbb művei még: *Walk Through the Valley* ('Séta a völgyön át', reg., 1956); *Killer in the House* ('Gyilkos a házban', reg., 1957); *The Insolent Breed* ('A pimasz kölyök', reg., 1959). *The Spangled Road* ('A csillogó út' reg., 1963). ○ Magyarul: 1 elb. (Faragó B., Amerikai elbeszélők, 1953).

De Amicis [deámicsisz], Edmondo (Oneglia, ma Imperia d'Oneglia, 1846. okt. 31. — Bordighera, 1908. márc. 11.): olasz író, költő. A torinói és a modenai katonai akadémián tanult, részt vett az 1866-os hadjáratban. Firenzében a hadügyminisztérium *L'Italia Militare* c. lapjának lett a főszerkesztője, itt közölt írásait a *La vita militare* ('Katonaélet', 1868) c. kötetben gyűjtötte össze. Mint a firenzei *La*

Nazione tudósítója, 1870-ben a Rómáért vívott harc katonái között volt. 1875-ig, amikor is Torinóban telepedett le, számos külföldi utazást tett és útikönyvek, riport-könyvek sorát írta, mint a világljáró riportter típusának első képviselője az olasz újságírásban (*Spagna*, 'Spanyolország', 1872; *Ricordi di Londra*, 'Londoni emlékek', 1874; *Olanda*, 'Hollandia', 1874; *Marocco*, 'Marokkó', 1876; *Ricordi di Parigi*, 'Párizsi emlékek', 1879). 1891-ben csatlakozott a szocialista mozgalomhoz, inkább érzelmi okokból, mint elméleti megfontolásból. Az *Il Grido del Popolo* c. torinói lap közli szociális kérdésekkel foglalkozó cikkeit. ○ De Amicis az ifjú olasz királyság polgári értelmiségének eszméit fejezi ki közepes tehetséggel, de őszinte hittel, humanizmussal, jó szándékkal. Műveiben túlteng az érzelmes moralizálás, és a didaktikus szándék. Útikönyveiben impresszionisztikusan ábrázol tájakat, emberket. A *Sull'Oceano* ('Az óceánon', 1889) c. kötetében drámai hangon szól az olasz kivándorlók kilátástalan sorsáról; az elnyomottak iránti részvétebből fakad az *Il romanzo di un maestro* ('Egy tanító regénye', 1890), amely a munkásoktatás problémáit veti fel és a *La maestrina degli operai* ('A munkások tanítókisasszonya', 1895). 1880-tól költőként is becsülték, bár Carducci támadta. Parnasszista lírájában a gyermekkor emlékeit, tájait írja le sallangtalan, egyszerű nyelven, szociális tendenciájú versei a polgári lelkifurdalás hangjait hallatják. Fő műve az *Il cuore* (1886: Radó A., A szív, 1888; Gáspár M., ua. 1941). Sok nyelvre lefordították, olaszul több mint háromezresz, magyarul is több mint tíz kiadást ért meg. A hagyományos polgári erények dicsőítése ez a könyv, amelynek hőse Enrico, egy harmadik elemista kislány naplóformában számol be iskolai élete apró-cseprő eseményeiről, közbe-közbe iktatva tanítója egy-egy elbeszélését; kötelességtudásra, áldozatkészségre, önfeláldozó hazaszeretetre buzdít olykor kissé poros retorikával. ○ *A szív* és a benne foglalt elbeszélések sok film témájul szolgáltak, 1938-ban pl. mexikói, 1947-ben argentin feldolgozása készült el, 1958-ban olasz—argentin koprodukcióban *Az Appenninek-től az Andesekig* c. tanítói elbeszélés, 1943-ban pedig a *Carmela* c. elbeszélés olasz filmváltozata készült el. A *La maestrina degli operai* c. regényét *Majakovszkij* filmesítette meg 1918-ban Kissasszony és a huligán c. ○ Vál. kiad.: *Opere di Edmondo De Amicis* ('Edmondo De Amicis művei', 1945—1946); *Memorie viaggi e paesi* ('Utazások és tájak emlékei', 1969). ○ Magyarul még: 10 vers (Radó